

Betydelse för svenska forskare av deltagande i JPND

Joint program – Neurodegenerative
Disease Research

*Analys av en internationell satsning
av Vetenskapsrådet*

Betydelse för svenska forskare av deltagande i JPND

Joint program – Neurodegenerative
Disease Research

*Analys av en internationell satsning av
Vetenskapsrådet*

VR2209

Dnr 3.1-2020-00130

ISBN 978-91-88943-69-9

Swedish Research Council
Vetenskapsrådet
Box 1035
SE-101 38 Stockholm, Sweden

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Förord	4
Sammanfattning	5
Summary	6
1 Om analysen av Vetenskapsrådets satsning inom JPND	8
1.1 Inledning	8
1.2 Metod.....	9
1.2.1 Intervjuer med forskare.....	9
1.2.2 Uppföljning av bidragsmottagare	9
1.2.3 Bibliometrisk kartläggning	9
1.3 Avgränsningar.....	10
2 Beskrivning av JPND-programmet	11
2.1 Historik	11
2.2 Mål	11
2.3 Styrning och ledning.....	12
2.4 Utlysningar	12
2.5 Finansiering	13
2.6 Andra aktiviteter	13
2.7 Tidigare uppföljning och utvärdering av satsningen	13
2.7.1 Övergripande utvärderingar.....	13
2.7.2 Uppföljning och utvärdering av JPND	14
3 Resultat	15
3.1 Om de beviljade projekten	15
3.2 Om samarbete med andra forskare	15
3.2.1 Hur konsortier skapas	15
3.2.2 Samarbete efter bidraget	16
3.2.3 Sampublicering	16
3.2.4 Samarbete i Sverige	16
3.3 Rörlighet	16
3.4 Betydelse för forskningen	17
3.5 Forskarnas framgång i nationella utlysningar	17
3.6 Projektledarnas deltagande i kringaktiviteter och programmets utformning	18
3.7 Syn på programmet och på bidraget	18
3.8 Bibliometrisk analys	19
3.8.1 JPND-publikationer och citeringar	19
3.8.2 Nätverkskartor	22
4 Analys och slutsatser	24
4.1 Sammanfattande analys	24
4.2 Slutsatser och rekommendationer	25

Förord

Vetenskapsrådet medverkar i en lång rad program som syftar till att främja internationella forskningssamarbeten inom strategiskt valda forskningsområden. I denna rapport presenteras en analys av ett sådant program, nämligen Joint programming neurodegenerative diseases, JPND.

JPND är ett europeiskt samarbete som löper sedan mer än tio år tillbaka och inkluderar mer än 40 beviljade internationella samarbetsprojekt med svenska projektledare. Det är angeläget att vi regelbundet följer upp och analyserar vår medverkan i sådana samarbeten för att försäkra oss om att satsningarnas intentioner nås och att de avsatta medlen gör nytta. Det är också viktigt att vi försöker förstå hur denna nytta tar sig uttryck och hur den kan optimeras. I den här rapporten konstaterar vi att JPND är mycket uppskattat bland de medverkande forskarna, genom att programmet har skapat viktiga ingångar till den internationella arenan. Vi konstaterar dock att med ett ökat engagemang i programmets olika styrande och rådgivande kommittéer finns potential att de insatta resurserna kan ytterligare växlas upp.

Stockholm, 12 september 2022

Maria Thuveson

Tillförordnad generaldirektör, Vetenskapsrådet

Sammanfattning

I denna rapport presenteras en analys av svensk medverkan i en gemensam programsamordningsplattform inom EU, Joint programme – Neurodegenerative Disease Research (JPND). JPND skapades 2009 och dess huvudsakliga aktivitet har varit utlysningar av forskningsmedel för multinationella projektkonsortier med partners från minst tre olika länder. Medlen kommer dels från EU-kommissionen och dels från de länder inom JPND som valt att delta i utlysningarna. Forskningen finansieras enligt virtual-common-pot modell, där varje land betalar för ”sina egna” sökanden. Totalt sett har drygt ett 50-tal bidrag beviljats med finansiering från Vetenskapsrådet och två från Forte under åren 2012 till 2021.

Den samlade bilden från analysen är att JPND har lyckats skapa förutsättningar för svenska forskare att samarbeta med internationella forskare, både genom att stärka befintliga samarbeten och genom att hitta nya samarbeten. Satsningen har på så sätt bidragit till positiva effekter för svensk forskning inom området. Vidare konstateras att de beviljade forskarna i Sverige också har varit framgångsrika i nationella utlysningar om forskningsmedel.

Forskarna som ingått i studien förefaller i stor utsträckning vara mycket nöjda med de bidrag de har erhållit i JPND:s utlysningar mycket på grund av möjligheterna till internationellt samarbete. Finansieringsmodellen med en virtual-common-pot innebär förenklad administration och ekonomisk återrapportering för forskarna, i jämförelse med många andra internationella satsningar, vilket också uppskattas av forskarna. Samtidigt identifieras ett antal utmaningar, bland annat konstateras att utlysningarna är snävt inriktade och att de är öppna i för kort tid för att de ska hinna skapa nya kontakter för samarbeten. Vidare framkommer det i intervjuerna att det finns avtalsfrågor som har varit svåra att lösa på forskargrups- och lärosätetsnivå.

Utifrån analysens resultat bör Vetenskapsrådet överväga att:

- genom sitt engagemang i JPND:s management board och scientific advisory board påverka programmets inriktning så att det underlättar för svenska forskare att initiera, leda och delta i konsortier i programmets utlysningar,
- arbeta aktivt med att skapa kontakt mellan den svenska forskarvärlden och JPND:s styrande organ, liksom att bygga strategisk samverkan med andra länder för att underlätta för svenska forskare att vara konkurrenskraftiga och attraktiva samarbetspartners inom JPND,
- ta initiativ till en undersökning av behovet av stöd när det gäller avtalsmässiga frågor vid samarbete över nationsgränser,
- ta fram en årlig rapport, med viktig information om programmet i syfte att underlätta framtida uppföljning och analys.

Summary

This report presents an analysis of Swedish participation in a joint program coordination platform within the EU, Joint program – Neurodegenerative Disease Research (JPND). JPND was created in 2009 and its main activity has been calls for research funds for multinational project consortia with partners from at least three different countries. The funds come partly from the EU Commission and partly from the countries within JPND that have chosen to participate in the calls. The research is financed according to the virtual-common-pot model, where each country pays for "its own" applicants. Overall, around 50 grants have been awarded with funding from the Swedish Research Council and two from Forte in the years 2012 to 2021.

The overall picture from the analysis is that JPND has succeeded in creating conditions for Swedish researchers to collaborate with international researchers, both by strengthening existing collaborations and by finding new collaborations. The investment has thus contributed to positive effects for Swedish research in the area. Furthermore, it is noted that the granted researchers in Sweden have also been successful in national calls for research funds.

The researchers included in the study appear to be satisfied with the grants they have received in JPND's calls, largely because of the opportunities for international collaboration. The financing model with a virtual-common-pot is appreciated by the researchers since it means simplified administration and financial feedback for the researchers, compared to many other international ventures. At the same time, a number of challenges are identified; among other things it is stated that the calls for proposals are narrowly focused and that they are open for too short a time for the researchers to have time to create new contacts for collaborations. Furthermore, the interviews indicate that there are contractual issues that have been difficult to resolve at research group and university level.

Based on the results of the analysis, the Swedish Research Council should consider that:

- through the involvement in JPND's management board and scientific advisory board, influence the direction of the program so that it makes it easier for Swedish researchers to initiate, lead and participate in consortia in the program's calls,
- work actively to create contact between the Swedish research community and JPND's governing body, as well as to build strategic cooperation with other countries to make it easier for Swedish researchers to be competitive and attractive partners within JPND,
- take the initiative to investigate the need for support in terms of contractual issues in cooperation across national borders,

- produce an annual report, with important information about the program in order to facilitate future follow-up and analysis.

1 Om analysen av Vetenskapsrådets satsning inom JPND

1.1 Inledning

I denna rapport presenteras en analys och uppföljning av Vetenskapsrådets stöd till den internationella satsningen, Joint programme – Neurodegenerative Disease Research (JPND). JPND är ett internationellt samarbete mellan ett flertal länder, där forskningsprojekten finansieras av det egna landet med delfinansiering från EU:s olika ramprogram.

JPND skapades 2009 och finansierar internationella samarbeten inom neurodegenerativa sjukdomar genom årliga utlysningar och Sverige är, via Vetenskapsrådet och Forte, ett av drygt tjugo länder som deltar i JPND.

Av Vetenskapsrådets instruktion framgår att en av myndighetens uppgifter är att: ”främja och ta initiativ till internationellt forskningsarbete och erfarenhetsutbyte.” I linje med detta deltar Vetenskapsrådet i ett antal internationella samarbeten, som i olika former tillsammans syftar till att skapa förutsättningar för svenska forskare att arbeta tillsammans med internationella kollegor och finna nya forskningssamarbeten. Den internationella verksamheten är tänkt att ge positiva effekter på det svenska forskningssystemet då erfarenheter och lärdomar av att ha verkat i intressanta internationella sammanhang kan inspirera ny verksamhet i Sverige.

JPND fungerar som en samordningsplattform för ett gemensamt forskningsprogram för de ingående länderna, med en gemensam forskningsagenda och gemensamma forskningsutlysningar, framförallt inom ramen för partnerskapsprogram, som är ett samlingsnamn för en serie finansieringsinstrument som används inom Europeiska unionens ramprogram för forskning och innovation (Horisont Europa). Dessa program kan drivas av medlemsstaternas departement, myndigheter, företag, universitet och övriga forskningsfinansierande organisationer som ingår i internationella samarbeten kring utlysningar och andra forsknings- och innovationsfrågor.

Mot den bakgrunden är det av intresse för Vetenskapsrådet att undersöka om de internationella samarbeten som myndigheten deltar i, däribland partnerskapsprogrammen inom JPND, utvecklas enligt intentionerna och därmed stöder utvecklingen av svensk forskning.

Valet av JPND för denna studie motiveras av att programmet varit aktivt under en lång rad år, flera utlysningar har genomförts och många av de finansierade projekten har hunnit avslutas. En del av forskarna har även erhållit stöd från mer än en stödomgång. Programmet är väl avgränsat och verksamt inom ett forskningsfält där svenska forskare är aktiva, och där Vetenskapsrådet är en stor finansiär på det nationella planet.

Analysen syftar till att klargöra om JPND har skapat förutsättningar för svenska forskare att samarbeta med internationella kollegor och finna nya samarbeten, samt om detta bidragit till positiva effekter på svensk forskning inom neurodegenerativa sjukdomar. Syftet är också att bidra till ökat lärande för Vetenskapsrådet och resultatet kan användas till att utforma en större analysstudie som omfattar fler av Vetenskapsrådets program som syftar till att främja internationella forskningssamarbeten.

1.2 Metod

Analysen baseras dels på omfattande dokumentstudier, på intervjuer med forskare, uppföljning av bidragsmottagare samt en bibliometrisk kartläggning.

1.2.1 Intervjuer med forskare

Studien baseras på semistrukturerade intervjuer med åtta utvalda forskare. Frågorna har varit inriktade på att fånga JPND:s betydelse för forskningen inom området, på samarbete och på rörlighet. Frågorna har också berört deltagandet i JPND och hur programmet och bidragsformen har fungerat. Intervjuerna har varit maximalt en timme långa och genomförts digitalt. De intervjuade har som kvalitetssäkring fått möjlighet att lämna synpunkter på de sammanställda intervjuanteckningarna, som sedan har legat till grund för vår sammanfattande analys.

Vid urvalet av intervjuobjekt har det lagts vikt vid att inkludera både kvinnor och män, såväl juniora som mer seniora forskare samt både koordinators och partners från projektkonsortium. Vidare har urvalet gjorts så att det finns representativitet från både KI, som är medelsförvaltare för flest bidrag, och andra lärosäten. Både projektledare som fått flera bidrag och sådana som enbart erhållit ett bidrag inom ramen för satsningen skulle vara representerade. Ytterligare ett kriterium var att bidraget skulle ha hunnit pågå en viss tid, och därför ingick endast bidrag beviljade 2019 och tidigare i urvalet till intervjuer.

1.2.2 Uppföljning av bidragsmottagare

Samtliga beviljade mottagare av forskningsmedel från Vetenskapsrådet har identifierats i Vetenskapsrådets databas (här benämnda JPND-forskare). Därefter har andra beviljade bidrag om forskningsmedel till dessa JPND-forskare identifierats i den nationella databasen [Swecris](#). Uppgifterna har analyserats med utgångspunkt i om bidraget beviljades före respektive efter att de beviljades sitt första bidrag från JPND.

1.2.3 Bibliometrisk kartläggning

Vetenskapsrådet har en internationell publikationsdatabas som bygger på data från Clarivate Analytics och som i stort sett motsvarar innehållet i Web of Science (WoS). I denna går det att söka i "Acknowledgement" och därigenom välja fram de publikationer som riktar ett tack till JPND. (Vid publicering av vetenskapliga originalartiklar ska enligt bidragsvillkoren JPND anges under rubriken "Acknowledgements" eller motsvarande rubrik.) På dessa publikationer

kan sedan bibliometrisk statistik beräknas och samarbetsmönster illustreras i nätverkskartor.

I denna rapport benämns summan av antalet publikationer som ”antal publikationer”. All citeringsstatistik är dock baserad på publikationsandelar, s.k. fraktioner, dvs varje publikation är uppdelad efter antalet författare. All citeringsstatistik är även fältnormaliserad¹.

Nätverkskartorna visar samarbetsmönster och görs med programvaran VOSviewer.

1.3 Avgränsningar

Studien syftar till att belysa vad ett program som JPND har betytt för de svenska forskare som deltagit i programmet, om det gett nya berikande internationella samarbeten eller stärkt befintliga, samt i vilken utsträckning det har haft någon effekt på svensk forskning inom området. Detta har gjorts genom att låta fokus ligga på den subjektiva upplevelsen hos forskare av nyttan av att delta i JPND, kombinerat med statistik för att komplettera bilden.

Studien syftar således inte till att belysa värdet av nationella riktade satsningar. Studien innebär inte heller en bedömning av kvaliteten på den forskning som kommit fram.

---

¹ Vetenskapsrådet använder sig av fältnormerade citeringar för att justera skillnader i citeringstraditioner mellan ämnesområden. Fältnormering innebär att antalet citeringar för varje publikation jämförs med ett globalt fältreferensvärde, som helt enkelt är det genomsnittliga antalet citeringar för en publikation inom samma ämnesklass under samma år.

2 Beskrivning av JPND-programmet

2.1 Historik

År 2009 beslutades om ett Joint programming initiativ inom området neurodegenerativa sjukdomar, EU Joint Programme – Neurodegenerative Disease Research (JPND). Detta var den första av idag tio existerande programsamordningsplattformar, så kallade Joint Programme Initiatives (JPI). I juni 2010 undertecknade Vetenskapsrådet en överenskommelse om en satsning för att utforma en Joint programming initiativ (JPI) inom neurodegenerativa sjukdomar.² Även Forte deltar i arbetet med programmet. I formell mening är det dock regeringen som beslutar om deltagande i programmet då JPI:erna är mellanstatliga samarbeten.

JPND har erhållit stöd inom ramen för EU:s ramprogram i flera omgångar. Det första stödet benämndes JUMPAHEAD, och kom från det sjunde ramprogrammet. I arbetet som finansierades härigenom ingick att sätta upp programmets styrning och ledning, där Vetenskapsrådet var representerat.³ Vidare ingick utveckling och implementering av en strategisk agenda, som var klar 2012.

Därefter har programmet fått stöd inom ramen för Horizon 2020 genom The ERA-NET JPco-fuND, CSA JP sustainND och JPco-fuND 2.⁴ Under stödperioden togs en verksamhetsplan fram för åren 2015–2020. I verksamhetsplanen ingick, utöver att genomföra regelbundna utlysningar, andra aktiviteter som att skapa en webplattform för att skapa longitudinella kohorter, organisera workshops, genomföra en intressentundersökning, identifiera nationella resurser för forskning och innovation, skapa samarbeten med näringslivet, samt att följa och utvärdera satsningen. För åren 2019–2024 sker verksamheten med stöd av JPco-fuND 2. En ny strategiska agenda togs också fram och var klar 2019, och utlysningar planeras.

2.2 Mål

Målen med JPND är (fritt översatt från engelska):

- att tillföra värde till nationella investeringar genom samordnade åtgärder
- att uppmuntra utvecklingen av nationella forskningsstrategier i ND
- att engagera sig i partnerskap för att nå JPND:s fulla potential.

---

² Underlag till ämnesrådsmöte 2010-02-02.

³ 53JUMPAHEAD, FP7, Dnr 2010-06389.

⁴ För mer information om dessa EU-stöd se Europeiska kommissionens informationstjänst för forskning och utveckling, [Cordis](#).

2.3 Styrning och ledning

Programmet styrs av en management board (MB), där 30 medlemsländer finns representerade. De svenska medlemmarna är programansvariga handläggare från Vetenskapsrådet och Forte. För Vetenskapsrådets del är det huvudsekreteraren för Medicin och Hälsa som är representant i MB.

Till stöd har MB en scientific advisory board (SAB) som består av fjorton medlemmar, främst seniora forskare, men också representanter från näringsliv och patientorganisationer. Sverige finns representerat i SAB genom professor Bengt Winblad.

MB har också stöd från en Executive Board som förbereder och implementerar dess beslut. I detta organ finns ingen svensk representation. Kansliet ligger vid INSERM Transfert i Frankrike.

2.4 Utlysningar

Programmets huvudsakliga aktivitet har varit utlysningar av forskningsmedel för multinationella projektkonsortier med partners från minst tre olika länder, varav en partner har rollen som koordinator⁵. Bidragen är treåriga och finansieras enligt virtual-common-pot modell, där varje land betalar för "sina egna" sökanden. Den första utlysningen skedde år 2011 och därefter har det följt en utlysning i princip varje år. Vissa utlysningar (2015 och 2017) har haft medfinansiering från EU. Vid några tillfällen (2017 och 2020) har gemensamma utlysningar med amerikanska NIH genomförts. Samarbetet med NIH har medfört att en mindre summa pengar har avsatts för nätverksaktiviteter och projektöverskridande aktiviteter. Utöver detta har tre utlysningar för Centres of Excellence in Neurodegeneration (COEN) skett inom ramen för JPND. Sverige har dock inte deltagit i centrumutlysningarna, och denna del ingår därmed inte i analysen.

Det är ämnesrådet för medicin och hälsa som beslutar om Vetenskapsrådet ska delta i JPNDS utlysningar och Vetenskapsrådet har deltagit i alla årliga utlysningar förutom 2018 och 2022. Utlysningen 2018 ("A call for multi-national research projects on health and social care for neurodegenerative diseases") bedömdes ligga närmre Fortes profil än Vetenskapsrådets och således höll Forte i utlysningen det året. Utlysningen 2022 ("Understanding the mechanisms of non-pharmacological interventions") bedömdes av ämnesrådet att vara för snäv och även Forte valde att inte vara med.

JPND har som avsikt att nå ut också till samhället utanför forskningssystemet. Alla forskningsprojekt ska ha med patientrepresentanter redan i planeringen av projekten och det finns krav på att kommunicera resultaten av projektet även utanför akademien. Detta är en stor skillnad jämfört med Vetenskapsrådets ordinarie projektbidrag. Utöver dessa villkor har Vetenskapsrådet även särskilda

---

⁵ <https://www.neurodegenerationresearch.eu/initiatives/annual-calls-for-proposals/closed-calls/> (JPND: closed calls)

nationella villkor för svenska sökande i syfte att harmonisera villkoren med den årliga utlysningen för projektbidrag för medicin och hälsa.

Ansökan till JPND:s utlysningar görs av forskningskonsortiets internationella koordinator men svenska partners i forskningskonsortiet ska parallellt lämna in motsvarande ansökningar till Vetenskapsrådet. Ansökan genomgår sakkunniggranskning organiserad av JPND och det är sedan dess Call steering committee som fattar beslut om vilka konsortier som rekommenderas finansiering. Vetenskapsrådet (ÄR-MH) fattar därefter formellt bidragsbeslut för beviljade svenska deltagare.

2.5 Finansiering

Sveriges bidrag till JPND sker främst genom finansiering av forskningsbidrag med Sverigebaserade projektledare. Medlen har huvudsakligen hämtats från den särskilda satsning på åldrande och hälsa som regeringen aviserade i Forskning och innovation, (prop. 2012/13:30). Åren 2013 och 2014 ingick också medel från en särskild satsning på vårdforskning. Sedan 2013 har funktionen EU-sam, som leds av Vinnova, delfinansierat de beviljade projekten. Totalt sett har 137 miljoner kronor fördelats till de projekt som har beviljats av Vetenskapsrådet för åren 2012 till 2024. Ett antal utlysningar har medfinansierats av EU, Sverige har dock inte tagit del av dessa medel.

2.6 Andra aktiviteter

Utöver utlysningarna har andra aktiviteter anordnats inom ramen för programmet. Bland annat utlystes nätverksbidrag/medel för arbetsgrupper åren 2014 och 2016. Dessa arbetsgrupper har tagit fram rapporter som diskuterats i olika workshops. Sverige har inte varit ledare för någon sådan arbetsgrupp. Sverige arrangerade dock slutseminariet för arbetsgrupperna i 2016 års utlysning (Dnr 2018-00131).

Andra aktiviteter som ingår i JPND:s arbete är att samverka med patientorganisationer. Programmet har också arbetat med att etablera konceptet neurodegenerativa sjukdomar, som utgörs av sex olika sjukdomar. I arbetet har ingått att samverka med WHO och olika hälsoministerier. Aktiviteterna i Sverige har varit relativt få, med undantag av ovan nämnda seminarium. Det kan nämnas att Sverige bjöd in JPND att ha sitt styrelsemöte på Silviahemmet på Lovön utanför Stockholm år 2015. Detta följdes upp med en workshop år 2021.

2.7 Tidigare uppföljning och utvärdering av satsningen

2.7.1 Övergripande utvärderingar

De tio existerande JPI:erna har utvärderats på ett övergripande plan två gånger, med fokus på programsamordning (joint programming) som ett verktyg för att möta stora samhällsutmaningar. Få konkreta slutsatser finns att dra för Sveriges

del. Utvärderingarna visade att JPI:erna endast hade haft måttlig påverkan på offentlig policy.⁶

År 2021 publicerades resultatet av en enkätundersökning vars syfte var att undersöka JPI:ernas möjliga genomslag på nationell nivå.⁷ Undersökningen konstaterade att det behövs stöd från både ramprogrammet och medlemsländerna för att lyckas med nationellt genomslag. De konstaterades också att de forskningsfinansierande organisationerna i de olika länderna har varierande förmåga att förvalta resultaten från transnationella forskningsprogram.

2.7.2 Uppföljning och utvärdering av JPND

I JPND:s strategi har ingått att ta fram ett ramverk för uppföljning och utvärdering för att utveckla indikatorer för att följa programmet och dess sätt att organisera forskning, på en europeisk nivå. Ramverket har uppdaterats med varje ny programperiod.⁸ Uppföljnings- och utvärderingsaktiviteterna har innefattat framtagande och senare revidering av indikatorer för att mäta effekten av JPND på europeiska forskningspolicy, program och finansiering och indikatorer som berör vetenskapligt och samhälleligt genomslag av den forskning som har genomförts inom ramen för JPND. Övriga aktiviteter innefattar en enkät riktad till medlemsländerna för att undersöka attityder och uppfattningar vad gäller JPND-initiativet, en enkätundersökning om forskarnas syn på JPND:s utlysningssprocesser genomförts liksom en självvärdering och extern utvärdering.

---

⁶ [A. Hunter, J.T. Hernani et.al, Evaluation of Joint Programming to Address Grand Societal Challenges, European Commission 2016.](#)

⁷ ERA-LEARN / GPC analysis of the impact of JPP and JPIs at the national level, 2021.

⁸ [JPND-Recalibrated-Monitoring-and-Evaluation-Framework.](#)

3 Resultat

3.1 Om de beviljade projekten

Totalt sett har 52 projekt med en svensk projektledare beviljats inom ramen för JPND:s utlysningar under åren 2012 till 2021. Sex av projektledarna var också koordinators för sitt projektkonsortium.

Totalt 44 svenska projektledare har fått finansiering från Vetenskapsrådet för JPND-projekt, av dessa har åtta intervjuats (se avsnitt 1.2 om metod). De flesta projektledarna har fått finansiering endast en gång, men sju av dem har fått bidrag två eller fler gånger. Utöver detta har Forte finansierat två projekt. Karriärdern – det vill säga antal år efter doktorsexamen – bland projektledarna när de beviljades ett JPND-projekt varierar från två till 44 år efter doktorsexamen. Endast ett fåtal, fyra personer, var forskare i etableringsfasen (upp till sju år efter doktorsexamen) när de beviljades bidraget.

Av de 52 svenska projekten hade 37 en man som projektledare och 15 projekt hade en kvinna som projektledare. Karolinska institutet var medelsförvaltare för 20 projekt, vilket motsvarar nästan 40 procent av projekten i Sverige. I övrigt fördelas projekten på de andra lärosätena med medicinsk fakultet och/eller regionens universitetssjukhus. Kungliga tekniska högskolan har haft ett projekt liksom dåvarande Smittskyddsinstitutet.

Projektconsortier har haft olika omfattning. I ett av de första konsortier ingick 23 länder. Det koordinerades från Sverige och flera svenska projekt ingick. Senare konsortier har haft färre deltagande länder, ofta fem till sex.

3.2 Om samarbete med andra forskare

3.2.1 Hur konsortier skapas

En av de intervjuade forskarna beskrev att forskningskonsortier, som de inom JPND, skapas genom att man antingen är "ett gäng vänner" som gemensamt formulerar en ansökan, eller så har en enskild forskare en idé och försöker hitta de bästa forskarna till ett planerat konsortium, oavsett om de känner varandra sedan tidigare eller inte. Forskaren som sade detta menar också att det senare upplägget vanligtvis är det mest framgångsrika sättet att ansöka. Om man skriver med vänner finns en risk att sammansättningen inte riktigt motsvarar utlysningens utformning, såvida utlysningen inte råkar vara utformad så att den matchar den expertis som finns i gruppen. Av de forskare som intervjuats i studien kan man säga att båda varianterna förekommer. Det finns de som redan innan de ansökte kände varandra och även hade samarbetat med några eller samtliga av de andra i konsortiet.

Men det förekommer också att de intervjuade blivit tillfrågade om att delta i nya konstellationer. Detta har då skett genom nätverkande, där någon varit ute efter

att hitta lämpliga partners till en ansökan. Detta lyfts fram som en viktig positiv sida av JPND att det möjliggör nätverkande, inte bara med andra europeiska forskare, utan även nationellt nätverkande.

3.2.2 Samarbete efter bidraget

De samarbeten som skett inom de olika JPND-projekten har ofta fortsatt även efter projektet har avslutats. För somliga genom nya JPND-projekt, men även i form av andra globala samarbeten. I de fortsatta samarbetena är inte alltid hela projektkonsortiet involverat, utan ofta kan det vara enstaka personer ur konsortiet som fortsätter att jobba tillsammans. Bra "personkemi" mellan deltagarna uppges vara en faktor som bidrar till sådana samarbeten. Det förekommer också att samarbeten har fortsatt med andra svenska forskare.

3.2.3 Sampublicering

Av intervjuerna framgår att de flesta har sampublicerat artiklar från projektet med övriga forskare i konsortiet under eller efter projekttiden. Somliga har publicerat väldigt många artiklar tillsammans, men det är vanligare med några enstaka. Hur mycket som produceras tillsammans hänger till viss del samman med i vilken fas projektet är i, men det finns ändå stora skillnader som inte beror på detta. Det förekommer också att det bildas kluster inom projekt som publicerar tillsammans, utan att hela konsortiet är med.

3.2.4 Samarbete i Sverige

Vid intervjuerna ställdes också frågan om intervjupersonen försökt få in fler svenska forskare inom JPND eller på annat sätt försökt utvidga samarbetet. De flesta av de intervjuade kan peka på nya nationella samarbeten som uppstått med nära koppling till projektet. I somliga fall görs bedömningen att det är tack vare projektet, i andra fall går det inte att utesluta att det är samarbeten som kanske hade uppstått även utan JPND-projektet. Tveklöst är dock att genom finansiering etableras samarbeten lättare. Det beskrivs också att JPND-projektet lett till ökad exponering vilket bidragit till att det blivit enklare för forskarna att även få annan finansiering. Det har också skapat nya kontakter, som i sin tur lett till nya ansökningar för andra JPND-projekt.

Vid intervjuerna framkom också att JPND lett till samarbeten med andra svenska forskare, som annars inte hade varit möjliga, eftersom man är ofta är konkurrenter i nationella utlysningar.

3.3 Rörlighet

De internationella samarbeten som JPND-satsningen möjliggör är tänkta att i sin tur leda till ett antal ytterligare effekter, som stärker forskning inom området. En av dessa effekter är ökad rörlighet, både genom att utländska forskare kommer till Sverige och att svenska forskare får möjligheter att komma till andra forskningsmiljöer.

Bilden från intervjuerna är delvis splittrad när det gäller JPND-bidragets betydelse för ökad rörlighet. Flera berättar att de kunnat attrahera postdocs tack

vare sina projekt. Forskare från bl.a. England, Litauen och Finland har bjudits in till samarbete i Sverige, inom ramen för projektet. Även doktorander har getts möjligheter till att få vistas vid utländska forskningsmiljöer under några månader. Detta gäller både doktorander vid svenska lärosäten som fått möjlighet att resa utomlands, och utländska doktorander som har getts möjlighet att komma till Sverige.

En intervjuad forskare berättar att deras projekt haft ett stort inslag av rörlighet genom att de har haft ett upplägg som inneburit att projektets delar har gått vidare mellan länderna i konsortiet och då har personer inom projektet följt med materialet.

En av de intervjuade uppger att hen kunnat få en utländsk gästprofessur, tack vare JPND-bidraget.

Men för flera har covid-pandemin varit begränsande för rörligheten och någon uttrycker tveksamhet till att JPND-bidraget skulle ha gett mer rörlighet alls, att det mer har varit fokus på samarbete. Det är flera av de andra intervjuade som inte heller ser att deras JPND-projekt lett till ökad rörlighet.

3.4 Betydelse för forskningen

Flera av de intervjuade har svarat att bidraget har underlättat byggandet av nätverk och nya kontakter. En av de intervjuade menade att bidraget hade varit helt avgörande för hens möjligheter att bedriva forskning och att etablera sig som en pålitlig medspelare i Europa. Samma person menade att det europeiska samarbetet är särskilt viktigt för att lösa vissa frågor där det krävs samarbete, eftersom det är svårt att få till på nationell nivå. Några av de intervjuade lyfte främst tillgången till forskningsmedel och forskningsresultat. Det kan antas att dessa projekt inte fick något stort mervärde i form av utökade internationella kontakter.

Alla intervjuade menar att satsningen har varit mycket positiv för svensk forskning inom området neurodegenerativa sjukdomar, bland annat genom tillgång till medel, men också genom att bidra till samarbeten. Det första stora projektet ledde till att Sverige fick en framskjuten roll inom diagnostik. Det har bidragit till att svenska forskare är attraktiva samarbetspartners.

På frågan om forskningen har fått någon spridning i Sverige, till exempel genom tillämpning av ny teknik och nya metoder, är svaren blandade, men några goda exempel lyfts fram. Bland annat svarar en av de intervjuade att projektet har bidragit till att kliniska prövningar har förlagts till Sverige. Alla utom en av de intervjuade forskarna har också haft mycket kontakt med avnämare, som patientföreningar på nationell och europeisk nivå.

3.5 Forskarnas framgång i nationella utlysningar

En övervägande majoritet av de 44 forskare som erhållit ett projektbidrag i JPND:s utlysningar hade haft ett projektbidrag från Vetenskapsrådet (31

forskare). Ytterligare sju förekom som medverkande forskare i andra bidrag från Vetenskapsrådet eller andra finansiärer som finns representerade i den nationella databasen Swecris, innan de erhöll JPND-bidraget. Endast sex projektledare förekommer inte som projektledare eller medverkande forskare i Swecris. Av dessa har tre nyligen disputerat eller nyligen kommit till Sverige som postdoktor.

Det stora flertalet av de som har hunnit avsluta JPND-bidraget har därefter haft bidrag från Vetenskapsrådet, eller varit medverkande i beviljade projekt från olika nationella finansiärer. Endast tre forskare som har avslutat sitt JPND-bidrag förekommer inte som projektledare eller medverkande forskare i ett bidrag från Vetenskapsrådet. Bland dessa är två huvudsakligen verksamma utomlands. Det bör dock påpekas att många har beviljats bidrag i utlysningar från och 2019 och framåt, och har därmed ett löpande bidrag (15 personer).

Från intervjuerna framkommer dock en något blandad bild, när det gäller om JPND-bidraget har bidragit till att de kunnat få fler bidrag efteråt. Majoriteten svarar att bidraget definitivt har hjälpt dem, medan en person svarar att det är svårt att söka vanliga projektbidrag under projektperioden, eftersom man inte får ha andra bidrag med samma projekttid. Ytterligare någon tycker det är svårt att svara på frågan om kopplingen mellan JPND-bidraget och möjligheten till nationella bidrag.

3.6 Projektledarnas deltagande i kringaktiviteter och programmets utformning

Få av de intervjuade projektledarna har deltagit i kringaktiviteter som workshops med mera. Ännu färre är involverade i arbetet med programmets strategiska agenda, ledning och styrning. Endast en person som har varit med i att förankra JPND i Sverige och ytterligare en person från samma grupp svarade att hen har deltagit i arbetet med att ta fram de första strategiska planerna.

3.7 Syn på programmet och på bidraget

En person med insyn i management board och scientific advisory board menar att utlysningarna inte alltid är anpassade till de vetenskapliga frågeställningar som är mest angelägna för svenska forskare, och menar att det är angeläget att verka för ett ökat inflytande av scientific advisory board för att påverka detta. Själva programidén, med gemensamma utlysningar av projektkonsortier, men som finansieras av de medverkande länderna uppskattas mycket. Många uppskattar de förhållandevis enkla regelverket som omgärdar projektmedel från Vetenskapsrådet liksom det snabba och ändamålsenliga stödet de har fått från myndigheten. En forskare lyfter dock upp att det är problematiskt att man inte kan söka medel i VR:s ordinarie utlysningar om man har ett löpande projektbidrag, eftersom man får ett fast belopp och inte så mycket som projektet faktiskt kostar.

Några av de tillfrågade forskarna upplever att utlysningarna inom JPND är för snävt inriktade, medan andra menar att det har passat deras forskning väl. Flera

av de intervjuade forskarna påpekade att utlysningarnas inriktning aviserades kort tid innan utlysningen stängde, vilket medförde begränsad tid för att ta de kontakter som krävs för att sätta samman ett projektkonsortium. Någon påpekade att vissa verkade ha förhandsinformation när det gäller kommande utlysningars inriktning och har på så sätt haft bättre möjligheter att knyta de kontakter som krävs. Här är det viktigt att vara proaktiv och tidigt skapa de kontakter som behövs. En forskare lyfter upp betydelsen av att välja samarbetsländer strategiskt, eftersom ett helt projektkonsortium kan falla på att ett enskilt projekt inte kan få finansiering i och med virtual-common-pot-modellen.

Forskarna rekommenderar Vetenskapsrådet att överväga om man ska försöka påverka hur snävt inriktade utlysningarna ska vara. Vidare rekommenderas Vetenskapsrådet att arbeta aktivt med att skapa kontakt mellan den svenska forskarvärlden och JPND:s styrande organ. En forskare framhåller också att det finns flera svåra avtalsfrågor som har tagit mycket tid i anspråk för lärosätena att reda ut.

3.8 Bibliometrisk analys

3.8.1 JPND-publikationer och citeringar

Publikationer från JPND-finansierade projekt är som beskrivits i metoddelen identifierade i publikationsdatabasen genom "Acknowledgement". I tabell 1 nedan listas antalet publikationer per år samt olika mått på citeringsgenomslag. Antalen publikationer som nämner JPND i acknowledgement ökar för varje år och alla mått visar på att dessa publikationer efter fältnormering har högre citeringsgenomslag än världsgenomsnittet. Till exempel så var medelciteringen 2,5 för artiklar publicerade 2019, vilket innebär att JPND-publikationerna det året var 2,5 gånger mer citerade än världsgenomsnittet i fältet. Andelen bland de 10 procent mest citerade publikationerna var 28 procent, alltså 2,8 gånger högre än världsgenomsnittet. Andelen bland de 1 procent mest citerade var ännu högre, runt 6 procent de senaste åren, dvs 6 gånger fler än världsgenomsnittet. Citeringsmått för 2020 och 2021 är inte medtagna då de dessa publikationer inte hunnit citeras tillräckligt än för att siffrorna ska vara pålitliga.

Tabell 1. Antal JPND-publikationer och citeringsstatistik på dessa uppdelat på år.

År	Antal publikationer	Medelcitering	Andel Topp 10 %	Andel Topp 1%
2012*	6	-	-	-
2013	32	1,2	15 %	0,0 %
2014	68	1,6	22 %	3,4 %
2015	127	1,7	23 %	2,6 %
2016	197	1,8	25 %	3,8 %
2017	263	2,3	32 %	6,5 %
2018	245	2,5	28 %	5,7 %
2019	285	2,5	28 %	5,8 %
2020#	271	-	-	-
2021#	344	-	-	-

* För få publikationer för att räkna citeringsstatistik. # Citeringsmått för 2020 och 2021 är inte medtagna då dessa publikationer inte hunnit citeras tillräckligt än och siffrorna blir därmed ostabila.

Enskilda länders medverkande på JPND-publikationer samt citeringsgenomsnitt på dessa publikationer visas i tabell 2. Tyskland medverkar på flest artiklar, 608 stycken, och Sverige kommer på sjätte plats med 283 artiklar. USA kommer på tredje plats genom sitt samarbete med JPND. De publikationer som USA är med på har också högst citeringsgenomsnitt, de citeras i snitt 4 gånger mer än världsgenomsnittet och andelen bland de topp 1 % högst citerade publikationerna är hela 13 gånger högre än världsgenomsnittet. Tabellen visar även antalet länder och antalet författare i snitt som medverkar på publikationerna från respektive land. Generellt kan man konstatera att på publikationerna medverkar många författare och många länder vilket också är ett av målen för JPND.

Tabell 2. Antal JPND-publikationer och citeringsstatistisk uppdelat på land för åren 2012–2020.

Land	Antal publikationer	Antal medverkande länder	Antal författare	Medelcitering	Andel Topp 10 %	Andel Topp 1 %
Tyskland	608	4	17	1,9	23 %	4,0 %
Storbritannien	440	5	21	2,3	32 %	5,5 %
USA	329	5	25	3,9	49 %	12,9 %
Italien	313	4	20	2,2	31 %	3,5 %
Nederländerna	305	5	23	2,1	25 %	4,1 %
Sverige	283	5	20	2,4	30 %	4,1 %
Frankrike	226	5	26	2,1	28 %	5,8 %
Spanien	147	5	25	1,1	15 %	0,5 %
Irland	141	5	25	1,4	18 %	0,7 %
Belgien	135	5	23	2,8	31 %	5,4 %
Portugal	132	5	19	1,0	10 %	0,9 %
Finland	102	5	27	1,4	14 %	2,8 %
Norge	97	5	20	2,2	20 %	6,2 %
Schweiz	89	6	30	2,6	42 %	11,4 %

Tabell 2, fortsättning.

Land	Antal publikationer	Antal medverkande länder	Antal författare	Medelcitering	Andel Topp 10 %	Andel Topp 1 %
Kanada	87	7	45	1,6	21 %	1,5 %
Polen	81	4	17	0,7	5 %	0,0 %
Luxemburg	61	4	14	2,5	37 %	7,8 %
Australien	60	7	37	1,7	20 %	5,7 %
Danmark	56	5	16	2,6	29 %	10,7 %
Österrike	56	7	44	1,5	16 %	2,1 %
Kina	34	7	38	1,5	27 %	0,1 %

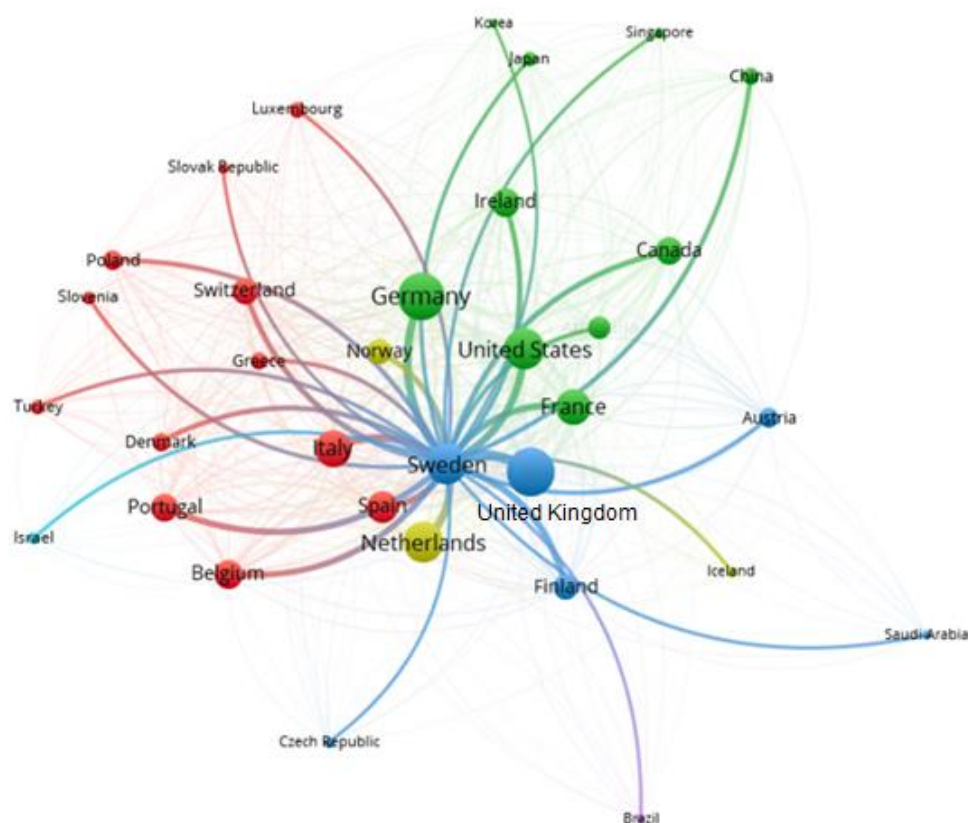
Det går även att söka på enskilda författare i publikationsdatabasen och vi kan således se hur många publikationer våra bidragstagare har medverkat på. Fram till 2017 hade 27 svenska forskare erhållit JPND-bidrag och 25 av dessa går att hitta på JPND-publikationer. Däremot är det stora skillnader beträffande hur många de medverkar på; 18 bidragsmottagare medverkar på sju eller färre medan sju bidragsmottagare medverkar på tio eller fler publikationer.

3.8.2 Nätverkskartor

För att visa samarbetsmönster har nätverkskartor tagits fram baserade på JPND-publikationer. Varje land illustreras av en boll i diagrammet och streck mellan länderna representerar sampublikationer. Ju större boll, desto fler publikationer

och ju tjockare streck desto fler sampublicationer. De olika färgerna representerar kluster, dvs programmet identifierar kluster av länder som samarbetar mycket.

I figuren visas alla medverkande länder men Sverige är markerat så att det går att urskilja just Sveriges samarbetsmönster. Sverige samarbetar mest med Storbritannien, USA, Frankrike, Tyskland, Nederländerna och Italien.

Figur 1. Nätverkskarta över Sveriges samarbetsländer på JPND-publicationer från 2012–2021.

4 Analys och slutsatser

4.1 Sammanfattande analys

Den samlade bilden från denna studie är att JPND har skapat förutsättningar för svenska forskare att samarbeta med internationella forskare och även att hitta nya samarbeten för forskning om neurodegenerativa sjukdomar. Satsningen har på så sätt bidragit till positiva effekter för svensk forskning inom området.

Den forskning som har finansierats inom programmet förefaller att stå sig väl i den nationella konkurrensen, då vi kan konstatera att de finansierade forskarna från Sverige står sig väl i den nationella konkurrensen om forskningsmedel både innan och efter att de har deltagit i JPND:s utlysningar.

Från intervjuerna med forskare som har beviljats medel från Sverige inom ramen för programmet framkommer att det huvudsakliga mervärdet jämför med till exempel Vetenskapsrådets öppna utlysningar ligger i att man skapar europeiska nätverk och hittar nya kontakter utanför Sverige. För forskningen inom neurodegenerativa sjukdomar har satsningen även möjliggjort nationella samarbeten som kanske inte gått att få till med vanliga projektbidrag.

Vi konstaterar att flera av samarbetena inom ramen för JPND:s konsortier bygger på tidigare kontakter och samarbeten, som tack vare JPND fått chansen till att arbeta tillsammans. Det förekommer också att personer har bjudits in till nya samarbeten inom JPND för att de har en unik kompetens, prover eller av andra vetenskapliga skäl. Detta förfarande förefaller dock vara det mindre vanliga. I båda dessa fall har det sannolikt varit en fördel att vara etablerad som forskare, vilket också visar sig när man tittar på karriärålder för de som beviljats bidrag. JPND förefaller ha attraherat etablerade forskare, och endast ett fåtal har befunnit sig i etableringsfasen, det vill säga inom sju år efter doktorsexamen. Relativt få av de svenska projektledarna har varit koordinator för något projektkonsortium.

Könsfördelningen bland de beviljade ansökningarna, 29 procent kvinnor och 71 procent män, speglar i stort den som råder bland beviljade ansökningar inom Vetenskapsrådets beredningsgrupper inom neurologi och neurovetenskap. Man kan dock konstatera att den är låg jämfört med den övergripande könsfördelningen bland beviljade forskare i MHs öppna utlysningar, som är 46 procent kvinnor och 54 procent män.

Få av de intervjuade svenska forskarna har deltagit i JPND:s organisation, till exempel i Scientific Advisory Board, eller i andra sammanhang som arbetat med de strategiska planerna. Detta kan möjligen vara kopplat till en relativt låg andel svenska koordinatörer.

De intervjuade forskarna förefaller i stor utsträckning vara mycket nöjda med de bidrag de har erhållit i JPND:s utlysningar på grund av möjligheterna till

internationellt samarbete, utan det krångel och komplicerade återrapportering som präglar bland annat direkta EU-medel. Samtidigt identifieras ett antal utmaningar. De konstaterar att utlysningarna är snävt inriktade och att de är öppna i för kort tid för att forskarna ska hinna skapa nya kontakter för samarbeten. Vidare framkommer det i intervjuerna att det finns avtalsfrågor som har varit svåra att lösa på forskargrups- och lärosätetsnivå.

Sampublicering har varit vanligt förekommande i projekten. Det förekommer både att hela konsortiet sampublicerat eller att delar ur konsortiet sampublicerat. Intervjuerna visar också att samarbetena i projekten i hög utsträckning har lett till fortsatta samarbeten i olika former. Vidare förekommer personutbyten, som postdoktorsvistelse och doktorandutbyten, men studien ger inte något entydig bild av JPND:s betydelse för ökad rörlighet.

Den bibliometriska analys som gjorts visar att de publikationer som kommit ut från JPND-samarbeten har stort citeringsgenomsnitt. I snitt citeras de långt över världsgenomsnittet.

I framtida analyser och uppföljningar av internationella satsningar är det angeläget att också undersöka hur projektkonsortium skapas, och i vilken utsträckning nya samarbeten stimuleras. Vidare är det önskvärt att kvaliteten på forskningen kan undersökas och jämföras med annan forskning inom samma område, till exempel genom sakkunniggranskning.

4.2 Slutsatser och rekommendationer

Den sammanfattande analysen av studien leder oss till ett antal rekommendationer för att bättre använda de investerade resurserna.

- Vetenskapsrådet bör genom sitt engagemang i JPND:s management board och scientific advisory board påverka programmets inriktning så att det underlättar för svenska forskare att initiera, leda och delta i konsortier i programmets utlysningar. Vetenskapsrådet bör verka för att utlysningarna blir bredare, att de annonseras längre i förväg samt att yngre forskares medverkan i programmet främjas. Vidare rekommenderas Vetenskapsrådet att arbeta aktivt med att skapa kontakt mellan den svenska forskarvärlden och JPND:s styrande organ, liksom att bygga strategisk samverkan med andra länder som har liknande ståndpunkter som Sverige. Syftet bör vara att underlätta för svenska forskare att koordinera projektkonsortier inom ramen för JPND.
- Vetenskapsrådet bör vidare ta initiativ till en undersökning av behovet av stöd när det gäller avtalsmässiga frågor vid samarbete över nationsgränser. Här kan det finnas synergieffekter med andra internationella samarbetsprogram och arbetet bör därför samordnas med de svenska noderna för andra liknande samarbetsprogram.
- Slutligen bör Vetenskapsrådet löpande följa upp internationella samarbeten på ett sätt som underlättar analys och uppföljning. Det kan se dels genom enklare spårbarhet i de interna systemen, och dels genom en årlig rapport, med de beslut som har fattats för programmets räkning, de avsatta medlen

och varifrån de kommer, utlysningar, inkomna och beviljade ansökningar, samt deltagande i programmets olika styrorgan, annat svenskt deltagande i till exempel workshops och andra aktiviteter som anordnas inom ramen för samarbetet.

Vetenskapsrådet
Hantverkargatan 11B
Box 1035, 101 38 Stockholm
Tel: 08-546 44 000
E-post: vetenskapsradet@vr.se
Veterenskapsrådet.se